

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Neva Stojadinović

**Amatersko gledališče znotraj kulturnih društev na
štajerskem področju**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Neva Stojadinović

Mentor: izr. prof. dr. Peter Stanković

Amatersko gledališče znotraj kulturnih društev na štajerskem področju

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Amatersko gledališče znotraj kulturnih društev na Štajerskem področju

Gledališče ima v slovenskem prostoru posebno mesto, saj je skozi zgodovino močno vplivalo na identiteto slovenskega naroda in spodbujalo narodno zavest. To velja za poklicna in amaterska gledališča. Zlasti slednja so skrbela za slišnost slovenske besede v času, ko slovenščina ni bila spoštovan jezik.

Politika gledališču pogosto ni bila naklonjena, vendar so se vedno našli posamezniki, ki so imeli moč in vztrajnost, da so zagotovili pogoje za delo. Tudi danes ni veliko drugače, vendar sodobna slovenska gledališča kljub temu dosegajo vidne uspehe tudi izven slovenskih meja.

V slovenskem prostoru je po podatkih Zveze kulturnih organizacij Slovenije okrog devetsto različnih ljubiteljskih gledaliških sekcij in devet profesionalnih gledališč. Podatek govori o vpetosti amaterske gledališke umetnosti v slovenski prostor. Štajersko področje ni izjema in skoraj ni vasi, ki nima aktivne gledališke sekcije.

Ljubezen do gledališča me spremlja že od otroštva. Najprej sem se srečala z amaterskim gledališčem, kasneje še s profesionalnim. V nalogi bom predstavila dve amaterski gledališki sekciji iz domačega kraja – gledališko sekcijo Hajdina in gledališko sekcijo Draženci, znano kot Šus teater. Ti dve sekciji sta le del dveh kulturnih društev iz Hajdine in Dražencev. Predstavila bom tudi profesionalno gledališče – Mestno gledališče Ptuj in poiskala stične točke in razlike med obema vrstama gledališč.

Ključne besede: gledališče, amatersko gledališče, sodobno gledališče, kulturno društvo.

Amateur theatre within cultural associations in the Styria region

Theatre has a special place in Slovenia, in the past it strongly affected the identity of the Slovenian nation and promoted national consciousness. This applies to both professional and amateur theatre. In particular the latter made Slovenian word being heard, notably at the time when Slovenian was not a respected language.

Politics has not often been in favour of theatre, but there have always been individuals who had the strength and persistence to ensure working conditions. Even today, things are not much different, but contemporary Slovenian theatres nonetheless gain noticeable success beyond Slovenian borders.

In Slovenia, according to the Association of Cultural Organisations of Slovenia, there are around nine hundred different amateur theatre companies and nine professional theatres. This fact proves the involvement of amateur performing arts in the Slovenian territory. The region of Styria is no exception and there is almost no village that does not have an active theatre company.

The love of theatre has accompanied me since my childhood. First I got to know the amateur theatre, and later the professional. In this work I will present two amateur theatre companies from my hometown: the theatre company Hajdina and the company Draženci, also known as the 'Šus teater'. These two companies are a part of the two respective cultural clubs from Hajdina and Draženci. I will also present a professional theatre – the Ptuj City Theatre and try to find the common ground and differences between the two types of theatre.

Key words: theatre, amateur theatre, contemporary theatre, cultural association

KAZALO

1 UVOD	7
2 GLEDALIŠČE	9
2.1 Sodobno gledališče	9
3 AMATERSKO GLEDALIŠČE	12
3.1 Od začetka do odra	13
4 KULTURNO DRUŠTVO	14
4.1 Kulturno prosvetno društvo (KPD) »Stane Petrovič« Hajdina	14
4.1.1 Nastanek in zgodovina	14
4.1.2 Aktivnosti	15
4.2 Kulturno društvo (KD) Draženci	16
4.2.1 Nastanek in zgodovina	16
4.2.2 Aktivnosti	16
4.3 Gledališka sekcija Hajdina	17
4.3.1 Skozi zgodovino	17
4.3.2 Program	18
4.3.3 Kostumografija in scenografija	19
4.3.4 Financiranje	20
4.3.5 Kader	20
4.3.6 Posebni dosežki in cilji	20
4.4 Gledališka sekcija Draženci – Šus teater	21
4.4.1 Skozi zgodovino	21
4.4.2 Program	22
4.4.3 Kustumografija in scenografija	23
4.4.4 Financiranje	24
4.4.5 Kader	24
4.4.6 Posebni dosežki in cilji	25
5 MESTNO GLEDALIŠČE PTUJ (MGP)	25
5.1 Skozi zgodovino	25
5.2 Razvoj zavoda	27

5.3 Cilji zavoda	27
5.4 Program.....	29
5.5 Financiranje.....	29
5.6 Kader.....	31
6 PRIMERJAVA AMATERSKEGA GLEDALIŠČA Z MGP.....	31
6.1 Program.....	32
6.2 Kader.....	33
6.3 Vaje.....	33
6.4 Scenografija in kostumografija.....	34
6.5 Publika	34
6.6 Financiranje.....	34
6.7 Ocena uspeha	35
7 ZAKLJUČEK	37
8 LITERATURA	40

SEZNAM KRATIC

KD	Kulturno društvo
KPD	Kulturno prosvetno društvo
NOB	Narodnoosvobodilni boj
KUD	Kulturno umetniško društvo
ZKO	Zveza kulturnih organizacij
ZKD	Zveza kulturnih društev
SNG	Slovensko narodno gledališče
MGP	Mestno gledališče Ptuj
MIK	Ministrstvo za kulturo
MO	Mestna občina
RS	Republika Slovenija

1 UVOD

»Gledališka predstava je stvar trenutka, nekaj minljivega, trajno ostaja le besedilo.«
(Ubersfeld 2002, 16-17)

Gledališče spada na področje igralske umetnosti, kjer sta prisotna dva akterja – igralec in gledalec. Začetki gledališča segajo v Staro Grčijo, kjer se je med 7. in 2. stoletjem pred našim štetjem razcvetelo grško gledališče. Začetki slovenskega gledališča pa segajo v obdobje baroka. Leta 1657 se pojavijo prvi amaterski igralci v slovenskem jeziku - študentje jezuitskega kolegija v Ljubljani. Za rojstni dan slovenskega gledališča velja 28. december, saj so na ta dan leta 1789 uprizorili Linhartovo Županovo Micko. Začetek profesionalnega gledališča pa sega v leto 1867, ko so v Ljubljani ustanovili Dramatično društvo.

Nacionalni program za kulturo je temeljni strateški dokument slovenske kulturne politike, s katerim ta opredeljuje načela, cilje, prednostne naloge in ukrepe, ki naj spodbudijo razvoj posameznikove in skupinske ustvarjalnosti v Republiki Sloveniji na področju kulture. Del uvodnih besed tega dokumenta bom uporabila za uvod v mojo diplomsko nalogo.

Položaj slovenske kulture je specifičen: pri večjih evropskih narodih se je kultura oblikovala vzporedno s politično in gospodarsko močjo nacije, se tudi iz nje deloma napajala, medtem ko je pri Slovencih od vsega začetka v njenem središču – nacija je nastajala prav iz kulture. Identiteta slovenskega naroda se je v odsotnosti realne politične moči in svobode stoletja potrjevala s kulturo. Kultura je v novejši slovenski zgodovini postala prav to, kar sodobni teoretiki razumejo pod tem pojmom: dinamična, izzivalna in neodvisna duhovna sila.
(Nacionalni program za kulturo 2008-2011)

V preteklih desetletjih so se na slovenskem področju okrepile umetniške ustvarjalnosti, med njimi tudi gledališče, ki je okvirna tema naloge.

Temo gledališča sem izbrala zaradi moje velike navdušenosti nad njim. Že od malih nog sem se navduševala nad igro, fasciniralo me je dogajanje za odrom, kjer se

praktično odvija še ena popolnoma drugačna predstava kot na odru. Odločila sem se za obravnavo amaterskega gledališča, saj me le to spremlja od otroških let. Odraščala sem v okolju, kjer je amaterski teater izredno popularen in cenjen, v njem sem se v osnovnošolskih letih preizkusila še sama. Zadnjih nekaj let delam v Mestnem gledališču Ptuj, zato sem spoznala tudi njegovo delovanje. To so razlogi, da sem se odločila za nalogo na temo amaterskega gledališča in primerjavo le tega s profesionalnim.

Najprej bom predstavila razvoj sodobnega gledališča in delo amaterskega gledališča. Nato se bom lotila amaterskih gledaliških skupin v ptujskem okolišju, ki delujejo pod okriljem kulturnih društev, ki dramske sekcije tudi finančno podpirajo. V nalogi bom opisala dve kulturni društvi, katerih del sta gledališki sekciji – gledališka sekcija Hajdina in gledališka sekcija Draženci, ki je bolj znana pod imenom Šus teater. S podatki iz intervjujev in pridobljenimi podatki o dramskih sekcijah in kulturnih društvih bom orisala zgodovino dramskih sekcij, opisala, kako si skupine zastavljajo program, kdo izbira igre, kako ta izbira poteka, kdaj se začne delovanje teh skupin, kdo vse sodeluje, zakaj sodeluje, kako in kdaj potekajo vaje, kdo ustvarja sceno, kostume, skrbi za rekvizite, kako se sekcije financirajo, kakšne rezultate dosegajo. To bom raziskala s pomočjo pridobljenih poročil tudi za Mestno gledališče Ptuj in primerjala dobljene podatke.

Nalogo pišem s predpostavko, da je amatersko gledališče v prvi vrsti namenjeno zabavi občinstva, medtem ko MgP skrbi za bolj pisan repertoar, katerega cilj ni toliko zabavati, ampak izobraževati ljudi na gledališkem področju. Drugič predpostavljam, da kot že pove ime, v amaterskem gledališču sodelujejo amaterji, medtem ko MgP deluje s profesionalno ekipo. Tretjič, da so razlogi za manjše število produkcij amaterskih gledališč, v primerjavi z MgP slabše finančne, tehnične in kadrovske zmožnosti. Na koncu bom preverila, ali moje predpostavke držijo ali jih bom na podlagi ugotovljenega skozi nalogo zavrnila.

....naj se igra začne...

2 GLEDALIŠČE

2.1 Sodobno gledališče

Gledališče se je skozi čas neprestano spreminjalo. Če so v Stari Grčiji igralci v amfitearih recitali, v Egiptu igrali na dvignjeni terasi, so se v Italiji v obdobju renesanse pojavili odri s tremi stenami in stropom. Elizabetanski tip gledališča je dodal zaveso. Postopno je pridobivala na pomenu scena, spreminjala pa se je tudi igra, vedno bolj je postalo pomembno gibanje.

»Vse do konca 19. stoletja je v gledališču vladal igralec.« (Hartnoll 1985, 146) Dramatiki so morali v glavnem poskrbeti samo za situacije, v katerih je bilo igralca mogoče videti v njegovi najboljši izdaji. Z Ibsnom pa so se morali prilagoditi novim pogojem. Na mesto retorike in deklamiranja je prišel realistični dialog v pogovornem slogu, kretnje so postale bolj zadržane, scena pa je predstavljala natančen posnetek časa in kraja dogajanja v igri.

Spreminjali so se tudi teksti, ki so vedno bolj posnemali realno življenje. Kmalu je postal očiten eden od paradoksov gledališča: čim bolj je bilo besedilo realistično, tem več raznih dodatkov je potrebovalo, povrh vsega pa je prišlo še do popolne ločitve publike od igralcev. »To je pripeljalo do zatemnitve avditorija in do teorije, po kateri naj bi bil notranji portal le odprtina v »četrti steni«, skozi katero so gledalci opazovali, kar je Zola poimenoval »kos resničnosti.« (Hartnoll 1985, 146) V sodobnem gledališču gledalec ni več le poslušalec in gledalec, ampak vedno bolj občuti tudi razpoloženje, ki se ustvarja na odru. Da se vse to uskladi, je potrebna oseba, ki uskladi estetsko, psihološko in čutno nazorno podobo s pomočjo igralcev in scene.

Eden najpomembnejših fenomenov gledališča 20. stoletja je vzpon režiserja. »Ker je bila v vedno več novih igrah zelo pomembna ansamblska igra, je bil potreben nekdo, ki ni bil vključen v dogajanje, da bi lahko nadzoroval in usklajeval delo vseh igralcev.« (Hartnoll 1985, 148) Režiserji so bili večinoma najprej igralci in so se šele kasnej popolnoma posvetili režiji.

Druga svetovna vojna je v gledališki umetnosti po vsem svetu zapustila globoke sledi. »Razkropitev talentov pod Hitlerjem, vedno večje nezadovoljstvo gledališčnikov zaradi omejujočega notranjega portala, želja po razširitvi meja izkustva, neustreznost večine novih dram – vse to je ustvarilo negotov položaj, ki je čakal le na nenaden sunek, da bi poslal gledališče v povsem novo smer. Ta sunek je dal Bertold Brecht, vodilna osebnost, ki je najbolj vplivala na evropsko gledališče v 50. letih.« (Hartnoll 1985, 152) Inovacije, ki jih je v svojih dramah vpeljal Brecht, so vodile v nov stil igranja in režiranja, ki je imelo zlasti velik vpliv na povojno eksperimentalno gledališče v vzhodni Evropi. (Hartnoll 1985)

»Novo vrenje idej je kmalu rodilo gradnjo gledaliških hiš z odprtim odrom, ki so podobne elizabetanskemu tipu gledališč.« (Hartnoll 1985, 157) »Dogodek, ki je imel velike posledice za gledališko umetnost v Angliji, je bila leta 1968 odprava stoletja starega zakona o cenzuri, do česar je prišlo po dolgem in ostrem boju. Dramatiki so z veseljem pozdravili svobodo obravnavanja spornih tem in so takoj začeli javno izrabljati elemente obscenosti, bogokletnosti in golote.« (Hartnoll 1985, 158) V 60-ih in 70-ih letih se je uveljavila nova generacija dramatikov, ki so direktno napadali sporna vprašanja sodobne politike in družbe, ki so gojili komedijo sodobnih družbenih odnosov, in ki so duhovito ter virtuozno dramatizirali intelektualne in kulturne teme. (Hartnoll 1985) »Vedno večja svoboda je verjetno po drugi strani pospešila tudi nenaden razcvet ponovitev in uprizoritev novih lahkotnih komedij, zlasti »musicalov«, to so stare glasbene komedije, ki se je razvila v Ameriki pod vplivom evropske lahkotne opere.« (Hartnoll 1985, 159) V drugi polovici 20. stoletja je prišlo do zanimivih in daljnosežnih inovacij v gledališču po vsem svetu. Med njimi je ustanovitev ameriških izključno črnskih skupin, ki so uprizarjale igre črnskih avtorjev, nato ustanovitev izključno ženskih skupin, ki naj bi uprizarjale igre ženskih pisateljic in jim obenem dale tudi več priložnosti pri vseh gledaliških poklicih. Vedno večje je bilo število amaterskih ali skupinskih gledališč, za katera je značilna vrnitev k preprostim uprizoritvam, skupinskemu ustvarjanju besedila ali improvizaciji. Nova je pripravljenost posameznih držav, da financirajo gledališča in končno ustanavljanje novih »gledaliških hiš« na nenavadnih krajih za novo publiko. (Hartnoll 1985)

Število definicij gledališča je praktično neskončno. V delu O amaterskem gledališču, Barbara Orel meni, da je »gledališče razmerje med izvajalci in gledalci.« (Ravnjak in

drugi 1994,7) Kot pravi Orlova, gledališče »lahko obstaja brez kostumov in dekorja, brez glasbe, svetlobnih efektov in tudi brez tekstov, ampak vsako gledališče potrebuje igralce ter vsaj enega gledalca.« (Ravnjak in drugi 1994, 7)

Vilko Ravnjak je gledališki komunikacijski proces poimenoval psihoenergetski organizem, kjer se odvija izmenjava energetske vibracije, v katerih so vpisane oziroma šifrirane informacije. Čeprav je v gledališču – tako kot v drugih umetnostih – na prvi pogled vse izmišljeno oziroma prividno, pa prav to »neopredeljivo«, ta valovanja energij, učinkuje kot nekaj dejansko prisotnega, resničnega. Kar očem ni vidno, je pravo dogajanje gledališča, je njegova dejanska vsebina. S tem, ko se gledalec udeleži gledališkega dogodka, prisostvuje materializaciji gledališke realnosti. Že samo s svojo prisotnostjo neposredno vpliva na kvaliteto izvajalčevega podajanja in tako na svojevrsten način postane soavtor predstave. V razmerju med izvajalcem in gledalcem se rodi gledališki dogodek. Gledališka umetnost je edina med umetnostmi, ki za svoj obstoj že po definiciji potrebuje gledalca. Gledališka predstava brez gledalca ni možna. (Ravnjak in drugi 1994, 8)

Artaudova misel o gledališču pa nenehno kroži okrog treh temeljnih pojmov:

telesa, prostora in konteksta. Pod telesom mislimo na Artaudov poskus definicije »novega telesa«, ki je hkrati telo sodobnega človeka in telo sodobnega igralca. Pod prostorom si predstavljamo možnost lokalizacije telesa v določeno prostorsko točko, pa tudi interaktivno razmerje med telesom in prostorom, torej skladanje in izključevanje prostora in telesa, seganje telesa v prostor in njegovo izmikavanje, spodjedanje in preseganje prostora v najelementarnejšem smislu. Kontekst pomeni temporalno dimenzijo, postavitve telesa na določeni prostorski točki v čas, ki pa ni kronološki, temveč zgodovinski, kulturni, socialni oziroma metafizični čas. Vse tri temeljne pojme skuša Artaud implicitno opredeliti tako v univerzalnem smislu, kot tudi z umestitvijo v polje gledališča. Gledališče je namreč za Artauda univerzalna matrica, kamor se vpisuje človekovo bivanje kot eksemplarično stanje brez možnosti ponovitve, kot dejavna teleologija, podvržena neprestani introspekciji z nedvoumnim učinkom na kontekst; to je »gledališče krvi, v

katerem igra celotna eksistenca v ireverzibilnem aktu, ki posnema genezo kreacije. (Artaud 1994,14-15)

3 AMATERSKO GLEDALIŠČE

Nepoklicno ljubiteljsko gledališče predstavlja pomemben del gledališke ustvarjalnosti v slovenskem kulturnem prostoru.

»Amatersko gledališče je stalna in priložnostna skupina ljubiteljev gledališča, ki iz ljubiteljskih vzgibov pripravlja in izvaja gledališke predstave in ji gledališko delo ni poklic, torej se z njim ne preživlja.« (Ravnjak in drugi 1994, 18)

Značilnost podeželskega društva izhaja iz »organiziranosti same vaške skupnosti in njene izrazito primarno skupinske ureditve. Zaradi poznavanja med prebivalci dobijo intimni in osebni odnosi večji pomen in so običajno vezani s sorazmerno homogenostjo, z močno tradicijo in običaji ter bolj omejeno družbeno mobilnostjo. Vaščani pretežno del svojega življenja prebijejo v istem naravnem in družbenem okolju, v glavnem z istimi ljudmi, kjer se vsi poznajo.« (Ravnjak in drugi 1994, 16)

Vaško gledališče uspe ločiti igralca od gledalcev, vendar je ta delitev predvsem prostorska. Za vsakogar, ki je na odru, se ve, kdo je in kaj počne v privatnem življenju. To terja prilagajanje z obeh strani. Produkcija tega tipa gledališča je izrazito amaterska. Nastaja kot rezultat amaterskega timskega dela, kjer ni zunanjih sodelavcev. Amater je režiser in vloge so razdeljene amaterskim igralcem, zato je vaško amatersko gledališče šola in oder hkrati. Igrajo iz čisto ljubiteljskih vzgibov, bistvo njihovega dela pa je druženje ob nastajanju predstave, ki računa edino na lastno publiko, pri kateri praviloma doseže najvišjo stopnjo percepcije in doživljanja (Ravnjak in drugi 1994).

Vaško gledališče je povečini najuspešnejše v svoji lastnji lokaciji, pred domačimi ljudmi, ki izhajajo skupaj z igro iz istih kulturnocivilizacijskih, etno- in socio-okvirov. To je hkrati tudi pogoj, da se lahko specifika teh okvirov intenzivno odraža

na vseh segmentih vaškega gledališča in tvori sklop elementov, ki so za njegovo pojavnost tudi najbolj karakteristični:

- stalnost gledališke lokacije,
- lastno gledališko občinstvo,
- priučeni, amaterski tip ustvarjalcev,
- priprava gledališke igre je timsko delo, kjer naloge praviloma niso ostro ločene in niso stalne. (Ravnjak in drugi 1994, 17)

3.1 Od začetka do odra

Vzroki vključevanja v gledališke skupine so različni. Najpogostejši dejavniki so želja po zabavi, zapolnitvi prostega časa, sodelovanje in druženje z ljudmi, zadovoljstvo ob dobro odigrani vlogi, sprostitev,... Sodelujoči že v osnovi vedo, da s sodelovanjem ne bodo imeli materialne koristi, ampak le zadovoljstvo in dober občutek ob končnem izdelku.

Ko imamo v skupini ljudi, ki so pripravljeni sodelovati, se začnejo vaje in priprave na uprizoritev z:

- izbiro teksta,
- bralnimi vajami,
- izborom kostumov in izdelavo scene ,
- postavitvijo na oder. (Ravnjak in drugi 1994, 24)

V teh amaterskih skupinah je ustvarjanje predstave timsko delo, naloge se med seboj prepletajo in niso stalne. Ker te skupine nimajo velikega proračuna, predstava običajno nastaja v improviziranih prostorih brez tehnične opreme in zato so te predstave tehnično, kostumsko ter scensko bolj skromne.

Po izbiri teksta in razdelitvi vlog, se začnejo bralne vaje, temu sledijo odrske vaje, ki se organizirajo po dogovoru, pred premierami pa so seveda pogostejše. Termnsko so težko uskladjive, ker jih je potrebno prilagoditi raznim obveznostim, ki jih imajo sodelujoči izven gledališke skupine. Sodelujoči so različnih starosti, zato njihove obveznosti zajemajo celi spekter od šole, študija, zaposlitve, družine. Vse to terja veliko prilagajanja in živcev.

Gledališke skupine danes pri izbiri iger sledijo »aktualnosti«, izbirajo igre, ki ustrezajo prostoru, v katerem se bo gledališka igra realizirala. Večinoma se odločajo za vsebine, ki so občinstvu blizu, so razumljive, vesele, vzete iz njihovega življenja, da se lahko gledalec v likih in situacijah prepozna. Z zagotovostjo lahko trdim, da je komedija najbolj priljubljeno odrsko dogajanje. Ljudje namreč v predstavah iščejo lahkotnost, veselje in sprostitvev po napornem dnevu.

Gledališka predstava je na vasi že od nekdanj pomemben kulturni dogodek. Publika je od nekdanj najmočnejši motivator za ustvarjanje novih predstav. Vaško občinstvo je tudi najbolj naklonjeno svoji gledališki skupini in igralci zaradi tega ponavadi najboljše in najlažje odigrajo predstave prav pred svojo publiko. V domačem kraju so dvorane najbolj zasedene, saj pridejo vsi znanci, sosedje, sorodniki.

Premiere se vedno odvijajo na domačem odru, pred domačo publiko. Sledi nekaj ponovitev in nato gostovanja, s katerimi se ohranjajo stare tradicije sodelovanja in ohranjanje dobrih odnosov s sosedskimi kraji. Logarjeva je zapisala: »Kulturno prepletanje med vasmi se je začelo takoj po vojni, prenos gledališča v novo okolje z enakimi karakteristikami in podobnim načinom življenja, se je izkazal za uspešnega. Odrska dejavnost je lahko ohranila svojo specifikko, skupina si je razširila krog gledalstva, lastni vasi je z izmenjavo prinesla kulturne novosti, drugačnost in nove ustvarjalce, utrdila pa se je tudi povezanost bližnjih vasi.« (Ravnjak in drugi 1994, 27-28)

4 KULTURNO DRUŠTVO

4.1 Kulturno prosvetno društvo (KPD) »Stane Petrovič« Hajdina

4.1.1 Nastanek in zgodovina

Kulturni razvoj na današnjem območju Občine Hajdina sega v začetke prejšnjega stoletja, v leto 1913. Ustanovljeno je bilo Bralno društvo oziroma Dekliška in Mladeniška zveza, ki je gojila branje knjig, recitiranje, ljudsko petje in »igrokaze« z ljudsko in narodnoprubudno vsebino. V ta namen so krajanj zgradili s prostovoljnim delom Kulturni dom. Bralno društvo je delovalo od 1913 do 1940. leta. Vzoredno z bralnim društvom je delovala še dramska skupina pri Gasilskem društvu, 1935. leta pa

je bilo ustanovljeno še Društvo kmečkih fantov in deklet, ki ga je vodil Jurij Cestnik in je leta 1936 štelo 31 članov. Društvo je bilo revolucionarno usmerjeno. Na predavanjih so se člani društva izobraževali v kmetijstvu, prirejali kulturne prireditve - predvsem dramske nastope, hkrati pa so se politično oblikovali.

Povojna organizacija prosvetne in množične kulturne dejavnosti v Sloveniji je bila zasnovana v duhu načel Osvobodilne Fronte na osvobojenem ozemlju. Kulturni razvoj je že v letu 1945 zajel vse družbeno politične organizacije, predvsem Zvezo mladinskih organizacij, ki je z različnimi kulturnimi nastopi pomenila pridobitev na področju kulture in v letu 1946 na Hajdini pristopila k ustanovitvi Kulturno umetniškega društva Hajdina, ki je nadaljevalo tradicijo Bralnega društva. V ustanovljenem društvu so sodelovali tako mlajši kot starejši, to so bili delavci, kmetje in drugi izobraženci. Uspešno so uprizarjali dramske igre in zborovsko petje do leta 1965. V letih 1966 do 1972 društvo ni aktivno delovalo zaradi odhoda najaktivnejših članov na izobraževanje v Ljubljano, predvsem pa zaradi finančnih težav. Zatišju je na pobudo Krajevne konference SZDL Hajdina sledila ponovna oživitev društva in nadaljevanje z več desetletno tradicijo uspešnega dela na področju kulture in prosvete kot neločljive dejavnosti občanov. Leta 1974 je bil sprejet sklep, da se Kulturno prosvetno društvo poimenuje po padlem borcu NOB in zaslužnem delavcu pred vojno na področju kulture in prosvete – Stanetu Petroviču. Kljub temu da je v času svojega dela društvo naletelo na vrsto težav (brez prostorov in finančnih sredstev), je ob podpori krajanov in prostovoljnega dela premagalo te težave in svojim občanom pripravilo vrsto kvalitetnih odrskih del in več kulturno zabavnih programov.

Leta 1981 so v znamenju večletnega medsebojnega sodelovanja s KUD »Franjo Sert« Bednja podpisali listino o pobratenju društev. KPD »Stane Petrovič« Hajdina se je vključilo v ZKO Občine Ptuj, s katero je zelo uspešno sodelo in od katere je prejemale pomoč tako v finančnem kot v strokovnem pogledu v obliki mentorstva.

4.1.2 Aktivnosti

Danes v KPD »Stane Petrovič« Hajdina aktivno deluje več uspešnih in odmevnih sekcij:

- dramska sekcija,
- ljudski pevci in pevke,
- lutkovna skupina,
- recitatorska skupina.

Med naštetimi sekcijami je najmočnejša prav dramska sekcija.

4.2 Kulturno društvo (KD) Draženci

4.2.1 Nastanek in zgodovina

Že davnega leta 1948 je domačin, lesostrugarski mojster Matevž Cestnik starejši, ustanovil dramsko skupino. Prvo uprizorjeno delo je bilo »Poslednji mož«. Režijo in večino dela je prevzel kar sam, vaje pa so potekale v njegovi delavnici. Dramska skupina je okrog 40 let aktivno delovala kot sekcija KPD Hajdina. Doma in drugod so gostovali kar 365 krat z okrog 22 odrskimi deli. Nekatere so bile uprizorjene celo na prostem.

Draženci že od leta 1979 z veseljem pripravljajo nastope ter kulturne prireditve ob različnih priložnostih: za praznik žensk, občinski praznik, 1. maj,... Prireditve so vedno dobro obiskane. Leta 1980 je bil na pobudo Alojza Kostanjevca in pod vodstvom Jurija Čučka ustanovljen Mešani pevski zbor Draženci, ki je bil prav tako sekcija KPD Hajdina. Vse do leta 1991 je ime vasi Draženci ponesel na revije pevskih zborov Občine Ptuj in izven njenih meja. Leta 1991 je zbor prejel Gallusovo priznanje v okviru ZKO Ptuj. Žal je kmalu za tem prenehal delovati.

Društvo je bilo ponovno ustanovljeno leta 1997 na pobudo Zdenke Godec, Saške Serec, Irene Cestnik in Andreja Kostanjevca ter sodelavcev in kot samostojno KD nadaljevalo svojo pot.

4.2.2 Aktivnosti

Po ustanovitvi novo nastalega KD Draženci, so bile ustanovljene 3 sekcije:

- pevska sekcija s kvartetom 2x2,
- recitatorska sekcija,
- dramska sekcija.

V letu 2000 so med svoje vrste sprejeli še sekcijo kurentov, ki se ob svojih aktivnostih aktivno vključuje tudi v delovanje preostalih sekcij.

4.3 Gledališka sekcija Hajdina

Podatke za gledališko sekcijo Hajdina sem pridobila preko intervjuja s predsednico KPD »Stane Petrovič« Hajdina, Ido Markež, ter na spletni strani KPD »Stane Petrovič« Hajdina in iz publikacije, ki je izšla ob 90-letnici KPD »Stane Petrovič« Hajdina leta 2003.

4.3.1 Skozi zgodovino

Začetek KPD Hajdina sega v leto 1913, ko je KPD dobilo zemljo, da so lahko občani takratne fare Hajdina s prostovoljnimi prispevki in delom zgradili dom kulture. Leta 1922 je bilo ustanovljeno »Bralno društvo« oziroma Dekliška in Mladeniška zveza, ki sta skoraj vsak mesec nastopali in staršem pokazali, kaj otroci znajo pod dobrim mentorstvom in vodstvom. Cilji Bralnega društva so bili vzgojnega, izobraževalnega in narodno prebudnega značaja. Želeli so ohraniti slovenski jezik, saj je na tem področju imela močan vpliv nemščina. To so počeli preko prikazovanja »igrokazov«, petja in recitiranja.

Iz leta 1925 je ohranjena fotografija iz predstave »Ciganke«. Leto kasneje je v Gasilskem društvu začela delovati dramska skupina, ki se je predstavila s komedijo »Čarodejna britvica«. 1927. leta se je gledališko društvo predstavilo s kar z dvema igrama, »Stari in mladi« ter »Trije tički«. Vaje so potekale kar v privatni hiši. Šolska mladina pa je istega leta za pustno nedeljo pripravila igro »Sneguljčica«.

Igrali so ob pomembnih cerkvenih praznikih, ob jubilejih, dosežkih Gasilskega društva.

Nekje do 2.svetovne vojne je potekalo kontinuirano delo v obeh gledaliških skupinah. Pripravili so vsaka skupina po eno gledališko delo na leto. To je bilo predvsem v zimskem času, ko so ljudje imeli čas. Takrat ni bilo dela na polju, večeri so bili daljši.

Večinoma so igrali ljudske komedije, da so se ljudje nasmejali, so pa igrali tudi ljudske drame. Tematika je bila vzeta iz življenja ljudi, bila je preprosta in lahkotna, da so se ljudje lahko povezali z dogajanjem na odru .

Premiera je bila ponavadi ob kakšnem pomembnem prazniku. Že takrat so gostovali po sosednjih vaseh, prevažali pa so se z vozovi.

V času po drugi svetovni vojni se je tematika iger malo spremenila. Bila je bolj politično usmerjena, govorila je o taktatnih razmerah in o vojnem stanju. Po drugi svetovni vojni so se začeli v dramsko sekcijo vključevati učitelji, med drugim tudi ravnatelj hajdinske osnovne šole Ivan Vobič. Leta 1946 se je pridružil še Maks Kampl, najprej kot igralec, kasneje kot režiser. Po šestdesetih letih je kljub svojim letom še vedno aktiven član društva.

Od leta 1946 do 1994 je dramska skupina delala zelo kvalitetno, tudi do dve predstavi na leto. Pomembne osebe, ki jih je vredno omeniti v tem času in so predstavljale gonilno silo društva, so bili Maks Kampl, Jožica in Alojz Skok ter Maks Fridl. Delovali so kot igralci in režiserji.

Od leta 1995 do leta 1997 je sledilo zatišje KPD »Stane Petrovič« Hajdina. Leta 1997 je prišlo do obuditve dramske in pevske skupine pod vodstvom Milene Stojadinović, kasneje tudi predsednice KPD »Stane Petrovič« Hajdina. Organizirala je tudi delavnice za otroke, katerih del je bil tudi gledališka vzgoja.

Od leta 1997 je bila vedno bolj aktivna tudi sedanja predsednica društva Ida Markež. Začela je kot lektorica, sedaj deluje kot režiserka dramske skupine in avtorica dramskih besedil.

4.3.2 Program

Gledališka skupina Hajdina je do leta 2007 naredila po eno produkcijo na leto, kasneje pa jim je uspelo narediti tudi po dve.

Režiser začne že avgusta z branjem in izbiranjem teksta, tako da se lahko septembra ekipa že zbere. Z vajami je najbolje začeti čim prej, da lahko predstava med prvimi doživi premiero, idealno je že decembra. Pri hajdinski skupini vaje ne potekajo samo med vikendi, ker sodelujoči živijo v bližini. So pa seveda potrebna prilagajanja in usklajevanje urnikov.

Premiera se vedno odvije na domačem odru in nato doma predstava doživi nekaj ponovitev, kasneje pa sledijo gostovanja. Gostujejo večinoma po ptujski regiji, zadnja leta pa tudi izven te regije. Zaradi nizkega proračuna in nezmožnosti pokrivanja vseh stroškov, skupina veliko deluje na povabilo. To pomeni, da se v začetku veliko ukvarjajo s promocijo in oglaševanjem, nato pa čakajo na povabila in odkup predstave. S tem se rešijo stroškov pokrivanja dvoran in reklame. Ta način je uspešen predvsem pri monokomedijah. Najbolj uspešna monokomedija je »Čistilka Marija«, ki je do sedaj doživela že okrog 90 ponovitev, kar je za amatersko gledališko skupino izreden dosežek. Predstava se še vedno izvaja. Za primerjavo je zanimiv podatek, da predstave v ljubiteljskem gledališču ponavadi doživijo med 15 in 20 uprizoritev. Druga uspešna monokomedija je »Tajnica Lolita«, ki je avtorsko delo režiserke hajdinske gledališke skupine, Ide Markež.

Bolj odmevne predstave zadnjih nekaj let so Gugalnik, Poročil se bom s svojo ženo, Matilda, Krivica boli, Balkanski špijon, Minister v škripcih, Čistilka Marija, Tajnica Lolita, Zakonski vrtiljak, Ljubezen pa taka in Vroča ljubezen.

4.3.3 Kostumografija in scenografija

Za kostume skrbijo igralci sami. Če je le možno, si primerna oblačila poiščejo doma, zahtevnejše kostume pa zašije šivilija.

Isto velja za scenografijo, saj jo člani naredijo sami. Scena je seveda preprosta, enostavna za sestavljanje in razstavljanje, kar je predvsem pomembno pri gostovanjih. Zadnja leta velikokrat prosijo za pomoč kakšnega mojsta, zlasti pri zahtevnejših scenah. Društvo mojstru plača material, dela pa običajno domači mojstri opravijo zastonj.

Za ličenje in frizure igralci poskrbijo kar sami. V ljubiteljskem gledališču, kjer se mora paziti na vsaki cent, si namreč ne morejo privoščiti razkošja maskerja in frizerja, razen seveda, če se ta odpove plačilu.

4.3.4 *Financiranje*

Gledališko skupino Hajdina financira Občina Hajdina. Občina Hajdina preko ZKD Hajdina finančna sredstva razdeli med tri različna kulturna društva v Hajdini, Dražencih in Skorbi. Hajdinska skupina prejme okoli 1300€. To seveda ni dovolj za ustvarjanje, ker jim že najem prostora, v katerem imajo vaje in predstave, odvzame velik del prihodka. Skupina je podnajmenik v domu Društva upokojencev Hajdina in mora plačati stroške najemnine in tudi ogrevanja, kar znese okoli 1000€.

Dodatne finance si društvo pridobiva preko razpisov, prošenj sponzorjem,...nato pa računajo na uspešno, dobro obiskano predstavo, s katero bodo lahko pokrili vse nastale stroške v sezoni.

4.3.5 *Kader*

Lansko sezono je gledališka skupina zaradi nesrečnih slučajev skoraj razpadla. Režiserka gledališke skupine, gospa Ida Markež, je rekla: »Lansko leto je naša gledališka skupina doživela pogreb, sedaj je čas, da se zberemo in začnemo ponovno ustvarjati in da dostojno proslavimo 100 –letnico društva«. Trenutno deluje samo deset starih članov, od tega je pet igralcev. Gledališka skupina sedaj išče nove igralce, s katerimi bo ponovno uprizarjala in razveseljevala množico. Okrnjena gledališka skupina sicer uspešno sodeluje in deluje, vendar ima trenutno za kakšno večjo produkcijo premalo igralcev.

4.3.6 *Posebni dosežki in cilji*

Posebni dosežek gledališke skupine Hajdine je, da se kar 50 odstotkov njihovih predstav uvrsti naprej na regijsko Linhartovo srečanje. Leta 2008 je Sklad za kulturne

dejavnosti območne regije (Ptuj, Ormož, Slovenska Bistrica, Lenart) podaril posebno nagrado za režijo režiserki Idi Markež, in posebno nagrado selektorja igralki Katji Markež, pred tem pa Janku Turnšku nagrado za stransko vlogo. Leto kasneje je Katja Markež na festivalu v Pekrah dobila nagrado za komedijantko leta za vlogo Čistilke Marije.

Glavni cilj za prihodnost je okrepiti igralsko zasedbo, povečati kader. Trenutno so vse aktivnosti v KPD »Stane Petrovič« Hajdina usmerjene v 100 –letnico društva, ki bo leta 2013. Cilj je narediti odmevno predstavo, za katero pa potrebujejo dobro ekipo. Iniciativni odbor za 100 –letnico je pripravil idejni program prireditev, sredstva pa bo zagotovila Občina Hajdina.

Poleg gledališke dejavnosti vodijo tudi kroniko društva, ki se bo predstavila ob jubileju. Cilj jim je okrepiti tudi ostale sekcije KPD »Stane Petrovič« Hajdina, predvsem pomladiti ljudske pevce. Izjemno dobro delujeta še lutkovna in recitatorska skupina.

4.4 Gledališka sekcija Draženci – Šus teater

Večino podatkov za gledališko skupino Draženci, znano pod imenom Šus teater, sem pridobila preko intervjuja z umetniškim vodjem teatra Aljažem Godcem. Ostale podatke sem dobila na spletni strani Šus teatra.

4.4.1 Skozi zgodovino

8. marca 1998 je Kulturno društvo proslavilo 50 –letnico dramske sekcije v Dražencih. V sliki in besedi so predstavili vse pomembne dogodke iz kulturnega delovanja od leta 1948 – 1998. Društvo je pripravilo kroniko o vseh bivših igralcih in pevcih. Ob tej priložnosti se je društvo predstavilo domačemu občinstvu z veseloigro »Glavni dobitek« v režiji Alojza Matjašiča. Nanjo so bili igralci še posebej ponosni, saj je bila v pripravi kot zadnja iz serije dramskih del Matevža Cestnika in njegove skupine, ki pa takrat ni doživela premierne uprizoritve. Sledile so uprizoritve naslednjih dramskih del:

- Sezona 1998/1999: veseloigra »Maksek«, neznanega avtorja, režija Alojz Matjašič
- Sezona 1999/2000: »Burka o jezičnem dohtarju«, avtor neznan, režija Alojz Matjašič
- Sezona 2000/2001: »Transvestitska svadba«, avtor Vinko Modendorfer, režija Milan Černel

Sledilo je kratko gledališko zatišje, ki ga je leta 2005 prekinil Aljaž Godec, ki je s skromno ekipo igralcev začel ponovno ustvarjati.

- Sezona 2005/2006: »Stevardese pristajajo«, avtor Marca Camoletti, režija Aljaž Godec.
- Sezona 2006/2007: »Črna komedija«, avtor Petr Shaffer, režija Aljaž Godec.

Leta 2007 se je dramska sekcija poimenovala ŠUS teater in abciozno zastavila svoje delovanje. Do danes so uprizorili 3 gledališke predstave - komedije. Vsako sezono eno produkcijo. Vse tri so doživele velik odmev tako med strokovno javnostjo kot gledalci.

- Sezona 2007/2008: »Afera poln kufer«, avtor Iztok Lavrič, režija Aljaž Godec.
- Sezona 2008/2009: »Klinika Kozarcky«, avtor Dušan Jovanovič, režija Aljaž Godec.
- Sezona 2009/2010: »Drzni in poskočni« (izvirnik Move over mrs Markham), režija Aljaž Godec.

4.4.2 Program

Šus Teater na sezono priredi eno predstavo. Z delom pričnejo v začetku septembra, potem pa poskušajo čim prej priti do premiere. Vse je seveda odvisno od zahtevnosti teksta, od vaj, od časa ljudi. Vaje so skoncentrirane na vikende, od petka do nedelje, ker je večina sodelujočih študentov, ki študirajo v drugih mestih in med tednom nimajo časa. Na vajah morajo biti prisotni vsi, saj se vloge in prizori pokrivajo in brez akterja prizora ne morejo izvajati.

Po okrog 50. vajah je čas za premiero. Ta je ponavadi nekje konec februarja ali v začetku marca. Premiera in prvih šest ponovitev je na domačem odru, nato pa nekje

do konca maja gostujejo. Sledi premor čez poletje, nato pa septembra nadaljujejo z gostovanji. Gostovanja Šus teatra so predvsem po študentskih klubih, saj so tudi igralci mladi, stari nekje od 22 do 32 let, tematika pa sproščena in zabavna.

Gostujejo praktično celo sezono, kar je zelo naporno za igralce, saj septembra, ko še potekajo gostovanja, že začenjajo z ustvarjanjem nove predstave. Predstave so vedno čez vikend, kar pomeni, da delajo cele dneve. Čez dan vadijo za novo predstavo, zvečer gostujejo.

Izbiro igre konec poletja naredi umetniški vodja. Najprej so igrali bolj socialne komedije, ki so se dotikale socialne problematike. Zadnji dve leti se je odločil za bulvarke, to je vrsta igre iz sodobnega življenja, ki na lahkoten način prikazuje sodobne probleme. Zadnja predstava, ki je še vedno v teku, »Drzni in poskočni«, je doživela veliko gledanost, na prvih sedmih predstavah v domačem kraju so imeli povprečno okoli 180 gledalcev, kar je za majhno ljubiteljsko gledališče ogromno.

Po mnenju umetniškega vodja mora ljubiteljski teater, če hoče delati za širšo množico, igrati komedije. Za te pravi, da so zelo zahtevne in nehvaležne. Če se projekta ne lotiš temeljito in kvalitetno, komedija ne doseže namena, zabave. Prav tako si ob eni produkciji na leto skupina ne more privoščiti slabe predstave, ker bi s tem uničila vse, za kar so si do sedaj prizadevali.

4.4.3 Kustumografija in scenografija

V ljubiteljskem gledališču za kustumografijo skrbijo igralci sami. Igralci doma poiščejo kose oblačila, ki bi jim v predstavi najbolj odgovarjali, v skrajnem primeru pa se določeni kosi tudi kupijo.

Prav tako igralci sami poskrbijo za ličenje in frizure. Pri tem si pomagajo med seboj. Sceno so si do nedavnega delali sami, bilo je timsko delo. Skupaj so si zamislili ozadje in ga nato poskusili udejaniti. Zadnje dve leti pa so se povezali z Šentjakovskim gledališčem v Ljubljani, ki jim pomaga pri ustvarjanju scene, ki je sedaj, ko imajo možnost, tudi malo bolj zahtevna in inovativna.

4.4.4 *Financiranje*

V osnovi je gledališka skupina financirana iz Zveze kulturnih društev Občine Hajdina. Sredstva med vsa kulturna društva v zvezi razdelijo na osnovi zbranih točk, ki jih društvo pridobi na osnovi predstavljenega programa. Dramska sekcija od ZKD Hajdina, ki je direktno financirana od Občine Hajdina, dobi okrog 1300€.

Ta sredstva so krepko premajhna za ustvarjanje kvalitetne predstave. Po besedah Aljaža Godca je bilo za produkcijo predstav v zadnjih dveh letih do premiere ustvarjenih nekje od 8000€ do 10.000€ stroškov, ki jih mora skupina kriti sama, zato mora v vmesnem času do premiere priskrbeti ta sredstva, ki se potem po premieri z vsemi ponovitvami počasi vračajo. Dodatne stroške večinoma pokrijejo z vstopninami, so pa z lanskim letom poiskali osebo za trženje, ki išče kontakte, sponzorska sredstva, ter skrbi za promocijo in marketing. Ugotovili so, da je promocija bistvenega pomena za prepoznavnost skupine, kar je v tako velikem konkurenčnem krogu izredno pomembno. Prepoznavnost in dobre predstave so seveda tiste, ki poskrbijo za čim več ponovitev predstav.

Skupina ne plačuje stroškov uporabe dvorane in kurjave, ker jim to krije Vaška skupnost Dražeci. Ker so vaje pozno jeseni, čez zimo in spomladi, v času, ko je potrebno ogrevanje, bi ti stroški močno obremenili proračun skupine.

4.4.5 *Kader*

V Šus teatru je okrog 20 članov, ki sodelujejo pri ustvarjanju predstav. Gre že za kar stalni gledališki ansambel, kar pomeni da se igralci ne menjujejo, ampak v igrah nastopajo isti igralci. Seveda se vsako sezono najde tudi nova oseba, ki si želi sodelovati pri ustvarjanju. Trenutno je aktivnih okrog 13 igralcev, ki so razporejeni v dve predstavi, potem pa so tukaj še šepetalke, tonski mojstri, režiser in scenski mojstri.

4.4.6 Posebni dosežki in cilji

»Afera poln kufer« in »Klinika Kozarcky« sta bili izbrani v tekmovalni del Festivala komedije v Pekrah. Damjan Zagoršek je dobil priznanje za najboljšega komedijanta 5. festivala komedije Pekre za vlogo Štange v komediji Afera poln kufer. Naslednje leto je režiser Aljaž Godec dobil priznanje za najboljšo režijo 6. festivala komedije Pekre za predstavo Klinika Kozarcky.

Komediji iz preteklih sezon, Klinika Kozarcky in Afera poln kufer, sta bili skupaj odigrani že več kot 38 krat. Prav tako sta se obe predstavi uvrstili na regijsko Linhartovo srečanje. Na Linhartovem srečanju gledaliških skupin sta Zagoršek in Godec ponovno dobila nagradi. Zagoršek za najboljšo stransko moško vlogo na regijskem Linhartovem srečanju, in to za vlogo Štange v komediji Afera poln kufer. Režiser Aljaž Godec pa je na regijskem Linhartovem srečanju gledaliških skupin za sezono 2009/10, prejel posebno nagrado žirije za celovit in sistematičen pristop k razvoju gledališkega ustvarjanja in stoodstotno realizacijo ambiciozno zastavljenega koncepta.

Cilj gledališke skupine v prihodnosti sta dve produkciji na sezono. Poleg komedije bi naredili še en klasičen tekst, ki bi bil po vsebini malo težji. To pomeni, da bi potrebovali še enega režiserja, ker tega en ne bi zmožel. Cilj je tudi prikazati kakšen ne pogosto izveden tekst. Čeprav se zavedajo, da so kot ljubiteljski teater omejeni in da se morajo ves čas zavedati svoje ciljne publike. Ker teater prihaja iz podeželja in ne iz mesta, morajo ves čas imeti v mislih, da je tukaj igra brez »lahkotnega značaja« težje sprejemljiva.

5 MESTNO GLEDALIŠČE PTUJ (MGP)

5.1 Skozi zgodovino

»Ker je bil Ptuj pred 2.svetovno vojno večinoma z nemškim prebivalstvom, je imela gledališka dejavnost pomembno vlogo pri razvijanju slovenske narodne identitete. Ptujčani so bili vedno ponosni na svoje gledališče in so se celo v razmerah, ki

njegovemu razvoju niso bile naklonjene, oprijeli vsake rešilne bilke, da bi obdržali tako pomembno institucijo.« (Babšek 2001, 7)

Pred več kot dvesto leti so na Ptujju ustanovili prvo stalno gledališče, tako da ima Ptuj že zelo staro gledališko tradicijo.

Med prvo in drugo svetovno vojno so se ptujski gledališčniki zbirali okoli znanega gledališkega režiserja Frana Žižka, ki je ustanovil svoje avantgardno gledališče; bilo je pol poklicno in za takratni čas najodzivnejše slovensko gledališče. (Strelec 2003)

Po drugi svetovni vojni je bilo na Ptujju ustanovljeno poklicno gledališče; sem so se preselili režiserji in igralci iz vse Slovenije. /.../ Takrat je Ptuj - podobno kot danes – živel s svojim gledališčem. Takratno poklicno gledališče je gostovalo po večjih odrih na Ptujskem – v Slovenski Bistrici, Ormožu, Kidričevem, Središču ob Dravi... . (Strelec 2003)

V težkem obdobju za Ptujčane – leta 1958 – je Ptuj izgubil svojo neodvisnost; ukinjen je bil ptujski okraj in pripojen k mariborskemu. Takrat je bilo ukinjeno tudi ptujsko poklicno gledališče – politika in kultura sta stopali v korak. (Strelec 2003)

Pohvale so vredni takratni ptujski gledališki ljubitelji, ki so po ukinitvi poklicnega gledališča predvajali predstave na visoki gledališki ravni. Od leta 1958 do 1992 Ptuj ni imel svojega poklicnega gledališča, zato je bilo potrebno obiskovati druga poklicna gledališča. (Strelec 2003)

Leta 1992 je bilo na Ptujju – kot predhodnik poklicnega Gledališča Ptuj – ustanovljeno gledališče (društvo) ZATO, pod umetniškim vodstvom režiserja Sama Strelca, od leta 1997 do leta 2002 direktorja ptujskega poklicnega gledališča in kasneje programskega direktorja SNG Maribor. Gledališče ZATO, v katerem so nastopali sedanji vseslovensko prizani gledališki umetniki, ki so bili takrat še študentje, je pripravilo med počitnicami po eno predstavo na leto. Takrat je bil v stiku z gledališčem le ozek krog Ptujčanov, vsekakor preozek, da bi mogli govoriti o množični gledališki kulturi na Ptujskem. Z ustanovitvijo javnega zavoda Gledališče Ptuj, se je stanje izboljšalo.

Gledališka kultura je pomemben element splošne kulture. Za vzpon gledališke kulture na Ptujskem imata zasluge oba ptujska teatra: poklicni in ljubiteljski, pa tudi gledališke skupine po okoliških krajih, ki so zelo dejavne. (Strelec 2003)

5.2 Razvoj zavoda

Ustanovitelj Mestnega gledališča Ptuj je Mestna občina Ptuj.

»Gledališče Ptuj je bilo ustanovljeno z odlokom o ustanovitvi 4. decembra 1995. V Mestno gledališče Ptuj se je preimenovalo 30. septembra 2003. 30. septembra 2008 je Mestna občina Ptuj z odlokom o ustanovitvi javnega zavoda Mestno gledališče Ptuj, uskladila delovanje zavoda z določbami Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo«. (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010)

Mestno gledališče Ptuj se je po ustanovitvi odločilo za projektno obliko delovanja, kar pomeni, da deluje brez stalnega umetniškega ansambla. V letih od svoje ustanovitve se je uveljavilo kot gledališče, ki se loteva žanrsko raznovrstnih predstav, pri čemer uprizarja večinoma besedila modernih avtorjev. Do sedaj so se lotevali pretežno majhnih projektov, sedaj pa se usmerjajo tudi k pripravi večjih v koprodukciji z drugimi gledališči. Mestno gledališče Ptuj je prejelo za svoje predstave že več nagrad na različnih slovenskih in tujih srečanjih in festivalih. (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010)

5.3 Cilji zavoda

Mestno gledališče Ptuj (MGP) je zavod, ki opravlja dejavnosti na področju uprizoritvenih umetnosti. Osnovna dejavnost gledališča je ustvarjanje profesionalnih gledaliških predstav in drugih kulturih prireditev. Primarni dolgoročni cilj je dviganje kvalitete in kvantitete produkcije in postprodukcije.

Dolgoročni cilj MGP, zapisan v letnem poročilu MGP za leto 2010 je, da »se razvije v srednje veliko gledališko hišo nacionalnega pomena, ki bo v sezoni pripravila obseg produkcije 6 predstav letno, od tega dva velika projekta, ki ju bodo pripravili v sodelovanju z drugimi gledališkimi hišami iz Slovenije in tujine, ter štiri manjše projekte, samostojno ali v sodelovanju.« (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010)

»Cilj je razviti oba bienalna festivala v mednarodna: Festival SKUP in Festival Monodrame. Prav tako se je cilj kot partner vključevati v festivale, ki bodo potekali v regiji, predvsem v poletni ptujski festival.« (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010)

Med ostale poglobitve dolgoročne cilje MGP pa po besedah direktorja Mestnega gledališča Ptuj, Petra Srpčiča, spadajo še ponovna pridobitev lastnine nad objektom MGP, izgradnja ali nakup prostorov za tehnično bazo z delavnicami, tehničnimi pisarnami in skladišči za scenografijo, kostume, materiale, rekvizite in arhiv, povečanje števila zaposlenih in priprava izrednih projektov in sodelovanje v programu Evropska prestolnica kulture.

Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev

Tabela 5.1: Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev MGP

Kazalci	Načrtovano	Izvedeno	Indeks
Število premier	4	6	150
Št. ponovitev iz prejšnjih sezon (št. naslovov)	8 naslovov in 80 ponovitev	6 različnih naslovov in 70 ponovitev	87.5
Št. vseh predstav (izvedbe premier in ponovitev)	212	261	123.1
Št. Obiskovalcev	35.500	39.522	111.3
Št. prodanih vstopnic	15.600	16.250	104.2
Št. gostovanj po Sloveniji in zamejstvu	52	65	125
Št. mednarodnih gostovanj skupaj	1	2	200
Št. mednarodnih gostovanj v državah EU	/	2	

Vir: (Mestno gledališče Ptuj, 2010).

Pri realizaciji programskih ciljev se ugotavlja (glej Tabelo 5.1), da je načrtovano bilo preseženo v večini segmentov. Tako so namesto načrtovanih 4. premier izvedli kar 6, povečali so število prireditev in to kar za indeks 123,1. Povečalo se je tudi število obiskovalcev na prireditvah, ki jih je bilo skoraj 40.000.

5.4 Program

MGP je v letu 2010 izpeljalo 6 premier, pri čemer je pradtava Kuhinja po meri nastala v koprodukciji z gledališčem Glej. Gre za žanrsko različne stvaritve, ki pa so vse v svojem segmentu kvalitetne in zanimive. Največji umetniški presežek je nedvoumno predstava Žabe, ki je prejela nagrado Društva slovenskih kritikov in teatrologov za Najboljšo uprizoritev sezone 2009/2010, Pia Zemljič pa je za vlogo v tej predstavi prejela Boršnikovo nagrado. Umetniško zanimiva je še predstava Gajaš arestant, predvsem zaradi izjemne igralske kreacije Vlada Novaka. Predstavi namenjeni otrokom in mladini sta Gravža in Čudežni zaboj. Prava baba pa je predstava namenjena širšemu krogu občinstva (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010).

MGP je izvedlo tudi Festival Monodrama Ptuj 2010.

Program v letu 2010 se je izvedel na podlagi programa dela MGP, v skladu z Odločbo Ministrstva za kulturo, s Pogodbo Mestne občine Ptuj o financiranju programa dela v proračunskem letu 2010 in vsemi sklenjenimi aneksi k tej pogodbi (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010).

5.5 Financiranje

MGP financirajo Mestna občina Ptuj in Ministrstvo za kulturo, del prihodkov prihaja iz Zavoda RS za zaposlovanje in MO Ptuj, ki financirata izvajanje programa javnih del, ostale prihodke pa proizvede MGP samo.

MO Ptuj je v letu 2010 financirala MGP na podlagi pogodbe in aneksa o pogodbi o sofinanciranju programa dela v proračunskem letu 2010 s 63% prihodkom v celotnem izkazu prihodkov (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010).

Ministrstvo za kulturo RS je v skladu z odločbo za izvedbo programa dela za leto 2010 iz državnega proračuna MGP nakazalo dotacije, ki so v deležu prihodkov v celotnem izkazu prihodkov znašali 14% (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010).

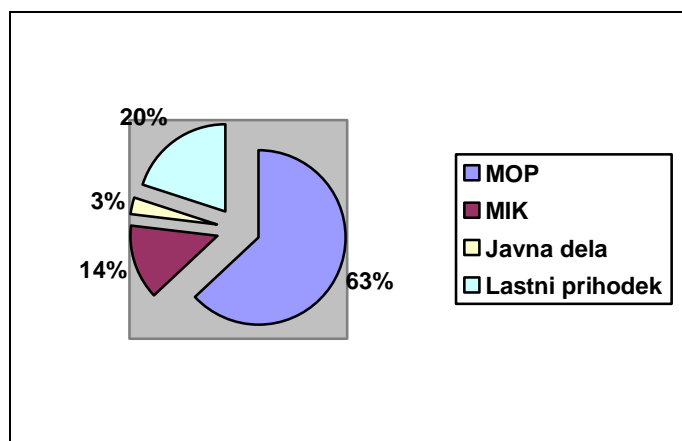
Zavod RS za zaposlovanje in MO Ptuj sta po pogodbi o izvajanju programa javnih del nakazali 3% (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010).

Lastni prihodki MGP v letu 2010, ki so bili ustvarjeni predvsem s trženjem lastnih predstav, pa tudi z organiziranjem lutkovnega in odraslega abonmaja in predstavami za izven, z najemninami gledališča, povračili obratovalnih stroškov gledališke kavarne in sponzorstvi pa so v celotnem izkazu prihodkov znašali 20% (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010).

Skupaj je MGP v letu 2010 za poslovanje razpolagalo z 900 tisoč evri, kar pa še vedno ni pokrilo vseh izdatkov. Presežek odhodkov pa bo MGP nadomestilo s presežki prihodkov nad odhodki iz preteklih let (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010).

Iz navedenega se lahko zaključi, da gledališče kljub neugodni situaciji in manjšanju določenih prihodkov vseeno uspe poslovati finančno uspešno in stabilno, kar je posledica racionalizacije.

Graf 5.1: Prikaz prihodkov MGP po deležih za leto 2010

Vir: (Mestno gledališče Ptuj, 2010).

5.6 Kader

V MgP je bilo v letu 2010 6 redno zaposlenih za nedoločen čas (koordinatorka in organizatorka kulturnega programa, lučni mojster, tonski mojster, scenska manipulantka, pisariška referentka, odrski mojster), direktor (za določen čas), 2 delavca preko javnih del in en delavec preko Zavoda za zaposlovanje – v programu spodbujanje zaposlovanja (Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010).

MGP se že leta ubada s problemom kadrovske podhranjenosti, kar onemogoča njegov nadaljni razvoj, prav tako pa so zaposleni izpostavljeni velikim delovnim obremenitvam, prav tako pa so praktično nenadomestljivi, saj izpad posameznega delavca pomeni, da se predstave in druge aktivnosti ne morejo izvajati.

MGP ima torej nekaj stalno zaposlenih tehničnih in upravnih članov, igralci pa se združujejo z gledališčem po projektih za posamezne predstave.

V projektih za posamezno predstavo je predvideno, koliko igralcev je za posamezni projekt potrebnih. Na slovenskem trgu gledališke delovne sile ptujski vodja projekta poišče ustrezne igralce in z njimi sklene pogodbo za posamezno predstavo. Gledališki igralec je za projekt posamezne predstave plačan le za to predstavo, kar velja tudi za režiserja, dramaturga in ostale strokovne gledališke sodelavce. S tem se gledališče izogne dajanju plač igralcem in umetniškim sodelavcem, ki v predstavi ne sodelujejo. Na tak način so stroški za gledališče minimalizirani. (Strelec 2003, 244)

6 PRIMERJAVA AMATERSKEGA GLEDALIŠČA Z MGP

Predstava je po svoji naravi namenjena gledanju, in gledališki kraj in čas, katerih pomembnost se nam je vsilila, sta torej očitno kraj in čas za zbiranje gledalcev, zbirališče občinstva. Gledališče je tako očitno predvsem zbirališče nekega določenega občinstva, zbirališče, ki to občinstvo – vsaj za čas predstave in vsaj »v domišljiji«, ideološko – konstituira ali vsaj potrди kot

specifično (družbeno) skupino. Gledališču je torej inherentna socialna, če ne celo socializacijska funkcija. (Skušek-Močnik 1980, 10)

Tako obravnavanim amaterskim sekcijam kot tudi Mestnemu gledališču Ptuj je skupna želja po ustvarjanju. Cilj je narediti uspešno in kvalitetno predstavo, ki bo med ljudmi dobro sprejeta. Kot pravi Skušek-Močnikova ima »gledališče, amatersko ali profesionalno, izrazito »inherentno socialno, če ne celo socializacijsko funkcijo.« (Skušek-Močnik 1980, 10)

Gledališče je prostor, kjer se ljudje družijo, zbirajo, kjer se kulturno udeležujejo, prostor kjer se sprostijo in preprosto uživajo. Z mojimi besedami – gledališka kultura je kruh za dušo.

Po pogovoru z režiserko dramske sekcije Hajdina, umetniškim vodjem in režiserjem Šuš teatra in zbranimi podatki Mestnega gledališča Ptuj je razvidno, da so osnovne priprave predstav identične, se pa razlikujejo v izvedbi in velikosti projekta. V grobem lahko rečemo, da umetniški vodja izbere predstavo, igro predstavi igralcem, sledijo vaje, pripravi se scena, omisli se kostumografija in nato sledi predstavitev gledalcem.

6.1 Program

Iz podatkov o delovanju MGP in obema dramskima sekcijama je razvidno, da amaterski skupini običajno pripravita eno predstavo, MGP pa 6 naslovov v sezoni. MGP ima še ponovitve iz prejšnjih sezon. Ta trend v zadnjih letih opažamo tudi pri amaterskih skupinah, ki še vedno izvajajo ponovitve najuspešnejših predstav.

Umetniški vodja amaterskih skupin ponavadi izbere predstavo, ki bo ljudi razveseljevala, zabavala. Vodja mora pri izbiri predstave imeti v mislih tako težavnost predstave, število in zmožnost igralcev, gledališki oder in opremo, kot tudi pričakovanja gledalcev. Igre so običajno zaradi omejenih sredstev bolj preproste in skromne. V primerjavi z amaterskimi gledališči je MGP pri izbiri repertoarja manj »občutljivo« in si lahko privoščiti večjo raznovrstnost. Čeprav so komedije nekako

najbolj priljubljene in obiskane tudi v profesionalnem gledališču, si le to lahko privošči tudi druge zvrsti, kot so drame in tragedije, ki so bolj resne in včasih težje razumljive. Iz podatkov v letnem poročilu MGP za leto 2010 lahko opazimo raznovrstnost predstav – od komedij, dram, tragedij do otroških predstav. Občinstvo v profesionalnem gledališču je ponavadi bolj izobraženo, si želi izziva, najti bistvo v predstavi, pogledati tudi kaj abstraktnega. Profesionalna gledališča prednjačijo z raznovrstnostjo in pestrostjo programa.

6.2 Kader

Po izbiri predstave sledi izbira igralcev in nato vaje. Amaterski skupini imata skupino ljudi, ki si med seboj po primernosti razdeli vloge. Amaterske skupine nimajo zaposlenih, lahko bi rekli, da so »vsi za vse«. Vsi so igralci, režiserji, scenografi, kostumografi, šepetalci, tonski mojstri,...

V MGP imajo zaposleno tehnično in administrativno osebje ter direktorja, ki je hkrati tudi umetniški vodja. MGP nima stalnega gledališkega ansambla, igralce in režiserje zaposluje honorarno za posamezne predstave in s tem avtomatsko zmanjšuje stroške.

6.3 Vaje

V amaterskih skupinah vaje potekajo glede na prosti čas udeležencev, kar terja veliko prilagajanja. Ponavadi so vaje skoncentrirane na vikend, ko ljudje nimajo toliko drugih obveznosti s službo, šolo, študijem, družino, otroci,...

V MGP vaje potekajo čez cel teden. Honorarno zaposleni igralci so po večini del stalnega ansambla katerega drugega gledališča, v katerem sodelujejo še v drugih projektih. Tako lahko imajo ti igralci zelo polne urnike, kar pomeni še težje usklajevanje med igralci, režiserji in ostalimi prisotnimi. Obstaja pa velika razlika med njimi in amaterskimi igralci, saj so igralci v MGP zaposleni v gledališču in jim to predstavlja službo, igra je njihov kruh. Vaje zato potekajo bolj kontinuirano in bolj pogosto in zato so tudi premiere prej kot pri amaterskih skupinah.

6.4 Scenografija in kostumografija

MGP ima za sceno, kostume, rekvizite in ličenje zaposlene ljudi, ki ansambel razbremenijo tega dodatnega dela. Zaposleni so ljudje, ki sceno izdelajo in uredijo ter jo na koncu predstave tudi postavijo. Za kostume in rekvizite poskrbi kostumografinja. Za ličenje in frizuro najamejo profesionalne maskerje in frizerje, medtem ko mora v amaterskih skupinah za to poskrbeti ansambel sam. Res pa je, da v zadnjih letih tudi amaterske skupine prosijo za pomoč mojstre in strokovnjake, ki pomagajo pri izdelavi in izvršitvi težje izvedljivih del. Tako naprimer Šus teater pri izdelavi scene sodeluje s Šentjakobskim gledališčem, kar jim tudi omogoča izdelavo kvalitetnejših in inovativnejših scen.

6.5 Publika

Število gledalcev niha od predstave do predstave tako v amaterskem kot profesionalnem gledališču. So pa vse dobro obiskane. Povprečje v MGP na predstavo je 151 gledalcev. To številko v prvih uprizoritvah dosegata ali celo presegata tudi obe amaterski skupini. Vendar je ponovitev v povprečju manj, kot v MGP. Predstave amaterskih skupin doživijo med 15 do 20 uprizoritev, velika izjema je recimo predstava Čistilka Marija, ki je z 90 uprizoritvami dosegla pravi »bum«. Premiere v MGP v letu 2010 so povprečno doživele 19 ponovitev, med njimi pa prihaja do velikega odstopanja. Največ ponovitev sta dosegli komediji – Prava Baba s 24 ponovitvami in Gajaš, arestant z 28. Predstave iz preteklih sezon, ki so se izvajale v letu 2010, pa so v povprečju imele 12 ponovitev, daleč največ jih je imela otroška predstava Strahec s 30 ponovitvami. Za profesionalno gledališče, kot je MGP, stalna publika ni toliko značilna, zadovolji jih že dobra odzivost in zadovoljni gledalci. Poleg tega je profesionalno gledališče bolj mobilno, bolj seljivo in zato tudi več gostuje, njihove igre doživijo več ponovitev.

6.6 Financiranje

Seljivost je v veliki meri odvisna od finančnih sredstev, ki jih ima MGP v primerjavi z amaterskima sekcijama neprimerno več. Amaterski skupini morata s skromno dotacijo

Občine Hajdina ravnati preudarno in pazljivo. Obe sekciji se za pomoč obračata še na sponzorje in donatorje, ki jim pomagajo pri uresničevanju poslanstva, pogosto pa člani ansambla tudi iz svojega žepa pokrijejo kake stroške. Sekcijama se stroški pokrijejo komaj po odigrani premieri in ponovitvah, medtem ko MGP večino stroškov pokrije že prej. MGP je financirano s strani Mestne občine Ptuj, Ministrstva za kulturo in Zavoda RS za zaposlovanje, upravlja pa še z dohodki, ki jih gledališče ustvari samo.

Razmerje v finančah med amaterskima sekcijama in profesionalnim mestnim gledališčem sploh ni primerljivo, kar se na koncu kaže tudi v »bogastvu« predstav.

6.7 Ocena uspeha

Finančna sredstva po mojem mnenju sicer vplivajo na kakovost predstave, niso pa najbolj bistveni element. Tako MGP kot tudi obe gledališki sekciji ustvarjata izvrstne in kvalitetne predstave, kar se kaže tudi v številnih uspehih, ki so jih doživeli in sem jih omenila že v prejšnjih poglavjih. Tu mislim na nagrade, število ponovitev in število gledalcev. Prav tako so dobri igralci in kvalitetne predstave deležni občudovanja in spoštljivega odnosa okolice, ne glede na to, ali prihajajo iz amaterskega ali profesionalnega gledališča.

6.8 Splošne ugotovitve

V uvodnem delu naloge sem omenila tri predpostavke, ki so tekstu dajale rdečo nit. Pomagale so mi pri pisanju naloge in osredotočenju na bistvo. Predpostavljala sem, da je amatersko gledališče v prvi vrsti namenjeno zabavi občinstva, medtem ko MGP skrbi za bolj pisan repertoar, katerega cilj ni toliko zabavati, ampak izobraževati ljudi na gledališkem področju. Drugič sem predpostavljala, da v amaterskem gledališču sodelujejo amaterji, medtem ko MGP deluje s profesionalno ekipo. Tretjič pa, da so razlogi za manjše število produkcij amaterskih gledališč, v primerjavi z MGP, slabše finančne in kadrovske zmožnosti.

V nalogi sem naredila primerjavo med dvema amaterskima sekcijama – Gledališko sekcijo Hajdina in Gledališko sekcijo Draženci ter profesionalnim mestnim

gledališčem – Mestnim gledališčem Ptuj. Ugotovila sem, da sta si v osnovi obe gledališči podobni, a hkrati tudi zelo različni.

Tako amatersko kot profesionalno gledališče se zavedata, da je izbira gledališkega dela vitalnega pomena, saj lahko pomeni uspeh ali polom. Potrebno je razmisliti, kako bo igra delovala na odru, ali je za oder sploh primerna, upoštevati je potrebno igralce, in navsezadnje je potrebno pomisliti na gledalce in njihov odziv. Amaterska gledališča se ravno zaradi tipa publike bolj odločajo za komedije, ki so praktično eden najtežjih žanrov. Cilj amaterskega gledališča je zabava in sprostitvev, MGP pa stremi tudi h kulturni in gledališki izobraženosti ljudi. MGP, čeprav imajo po podatkih komedije največ ponovitev in največ gledalcev, uprizarja tudi druge zvrsti, da zadovoljijo širok spekter obiskovalcev. MGP pripravlja predstave za otroke, mladino in starejše, kar pomeni tri popolnoma različne tipe predstav. Otroški abonmaji MGP veliko prispevajo k širjenju gledališke kulture med mladimi in razvijajo ljubezen do gledališča. K temu pa prispevajo tudi amaterske skupine, saj si njihove predstave ogledajo cele družine, ki se po predstavah o njih tudi pogovarjajo.

Amatersko oziroma ljubiteljsko gledališče je prostor, kjer se združujejo ljubitelji gledališča. Nimajo formalne izobrazbe s področja igre, igra jim ne predstavlja poklica, je le zabava, sprostitvev, povezovanje in druženje. Vsi sodelujoči v amaterskih sekcijah so amaterji, ljudje, ki jih združuje ljubezen do gledališča in igre. V skupini vlada timsko delo, med seboj si pomagajo, sodelujejo in skupaj ustvarjajo predstavo od začetka do konca. Nihče ne pričakuje ničesar v zameno za svoje delo, največji dosežek in zadovoljstvo predstavlja zadovoljno občinstvo. MGP pa kot profesionalno gledališče sestoji iz strokovnjakov na svojem področju. Ljudje so v gledališču zaposleni in za to dobijo plačo. Vloge so tukaj jasno določene, točno se ve, kdo opravlja katero delo in zakaj je na tej poziciji. V igrah nastopajo profesionalni igralci, zaposlen je profesionalni režiser.

Profesionalni igralci so šolani in vešči igre ter lik, ki ga predstavljajo naštudirajo in oblikujejo sami. Amaterske igralce pa je pri oblikovanju likov potrebno voditi in so odrske vaje hkrati tudi šola igre, lika, govora,... Izstopajo samo nekateri naravni talenti, veliko pa pripomorejo tudi izkušnje.

Kot sem predvidevala, je MGP bolje financirano kot amaterske sekcije, kar posledično tudi omogoča bolj profesionalni kader, bolj bogato in kvalitetno predstavo in tudi zmožnost ustvarjanja večjih predstav. Amaterske sekcije imajo omejena sredstva, ki jim omogočajo eno do dve predstavi na sezono. Razlog za tako »malo« produkcijo je tudi ta, da ljudje, ki se ljubiteljsko ukvarjajo z gledališčem, nimajo toliko časa kot profesionalni igralci, saj imajo še druge obveznosti, ki jim onemogočajo, da bi se popolnoma predali igri. Omejena sredstva in čas pa prineseta produkcijo, kot jo sekciji imata – eno do dve predstavi na sezono.

Razlika med MGP in amaterskim gledališčem je tudi v gledališkem prostoru. MGP ustvarja v novo urejenem gledališču z vsemi sodobnimi tehničnimi pripomočki, amaterske skupine pa so vezane na vaše dvorane z majhnim odrom, brez ustreznih garderob in brez tehnične opreme, kar močno vpliva na kvaliteto predstave.

7 ZAKLJUČEK

Zadnje dejanje....

Gledališka dejavnost je na ptujskem tradicionalno pomemben del vsakdanjega življenja lokalnega prebivalstva. Pomeni stil življenja, pomembni sta socialna in ustvarjalna komponenta.

Ugotavljam, da med ljudmi še vedno ostaja stereotip, da je profesionalno gledališče kvalitetnejše kot pa amaterske sekcije v okoliških krajih. Že ime amatersko gledališče pri marsikom vzbudi dvom, ki amaterstvu doda negativni predznak v primerjavi s profesionalnim gledališčem. Menim, da je to ena večjih napak, ko nekdo na podlagi imena odloči o superiornosti nekoga in nečesa. To je tudi eden od razlogov, da sem se odločila za to nalogo, da ljudem pokažem, da tudi amaterske skupine delujejo kakovostno in uspešno, ne glede na velike ovire, s katerimi se soočajo.

Amaterska gledališča so kljub svojim tihim časom vedno naletela na nekoga, ki je bil pripravljen v njih ponovno prebuditi življenje. Veliko je preprek, ki jih morajo te sekcije prebroditi, ampak na koncu ljubezen do igre in ustvarjanja na srečo vedno

zmaga. Skupine si počasi z vztrajnim delom pridobivajo srca ljudi. Celotno štajersko področje je izredno aktivno na tem področju in ljudje smo ponosni na svoje vaše skupine, ki nas vsaj enkrat na leto razveselijo z novo igro. Ponujajo možnost za kulturno udejstvovanje ljudi, za ustvarjalnost. Ljudem dajo možnost, da se ponovno snidejo in se družijo ob dobri predstavi.

Kot velika ljubiteljica gledališča se težko odločim med amaterskim in profesionalnim gledališčem. Obožujem predstave amaterskih skupin, ker se mi zdi, da so ljudje, ki se odločijo za sodelovanje izredno pogumni in spoštovanja vredni, da lahko kljub tako natrpanemu urniku, ki ga narekuje današnji način življenja, najdejo čas za tako izjemno dejavnost. Z veseljem pa se udeležim tudi predstav profesionalnega gledališča, ki mi nudijo drugo vrsto kulturnega udejstvovanja, kot prej omenjene sekcije. Predstave so pogosto bolj zahtevne, dovršene in obravnavajo drugačno tematiko. Predstave niso več »ljudske«, ampak pridobijo na sofisticiranosti in včasih zahtevajo veliko razmišljanja, ta izziv pa je hrana ljubiteljem gledališča - najti oziroma občutiti smisel v dogajanju na odru.

Pomemben se mi zdi tudi večer boj med filmsko umetnostjo in gledališčem. »Uvajanje komunikacijskih tehnologij in še posebej nagla reprodukcija podob sta spremenila tudi tradicionalno razumevanje umetnosti oziroma umetniške reprodukcije.« (Hardt v Debeljak in drugi 2002, 319)

Hardt je zapisal da »razlike med slikarstvom in fotografijo, ki so zaznamovane z uporabo tehnologije reproduciranja, odsevajo v izgubi nečesa, kar bi Walter Benjamin poimenoval aura.« (Hardt v Debeljak in drugi 2002, 319)

Jaz bi te besede prenesla na razmerje med gledališčem in filmom. Tudi gledališče v tem primeru s tehnologijo reproduciranja izgubi svojo auro. Gledališče je neponovljivo, kot sem zapisala v uvodu naloge, gledališka predstava je stvar trenutka, trajno je le besedilo, medtem ko je film ob vsakem gledanju enak. Lahko ga prevrtimo naprej ali nazaj, gledamo znova, praktično lahko »ukrademo minljive trenutke«. V gledališču tega ni, predstava je enkratna in unikatna – neponovljiva, vedno drugačna. Film je na nek način osiromašil živo gledališče, saj se ljudje raje zleknejo v udobje svojega kavča, prižgejo televizijo in pogledajo film, kot gredo na predstavo v gledališče. Film je osiromašil odrske deske tudi z odvzemom talentiranih igralcev,

scenaristov in režiserjev, ki bi lahko spektakel v gledališču še povzdignili v višave. Praktično pa ni sam film kriv ničesar, kriva je sodobna družba, ki takšen »propad« tradicionalne umetnosti dopušča. Sedaj je najbolj pomembna zmožnost reproduciranja in komercializacija, ker se to kot tržno blago najbolj prodaja.

Ne glede na vse to, pa verjamem, da, kot je zapisal Hartnoll, »bo gledališče, ta »čudežni bolnik«, kot mu pravijo, ki tako pogosto umira, a nikoli ne umre – še naprej cvetelo in pri tem odsevalo podobo tiste družbene skupnosti, ki ga je ustvarila.« (Hartnoll 1985, 160)

Zadovoljna sem, da sem se odločila za izbrano temo, zbrala gradivo in se srečala z ljudmi, ki jim je gledališče način življenja, ne glede na to, ali so amaterji ali profesionalci. Delajo pod različnimi pogoji, imajo različna profesionalna znanja, skupna pa jim je ustvarjalnost, potreba po raziskovanju, iskanju najboljših rešitev pri pripravi predstav, vživljanje v besedila, like, ki gledalce bogatijo, učijo, razveseljujejo ali žalostijo. Gledališka dvorana ima in bo vedno imela poseben čar, ki ti ga ne more podariti noben ekran ali domači fotelj, saj gre za energijo, ki neposredno kroži po prostoru med igralci in gledalci, ki zato skupaj ustvarjajo vedno nov gledališki dogodek.

8 LITERATURA

- Artaud, Antonin. 1994. *Gledališče in njegov dvojnik*. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko.
- Babšek, Andreja. 2001. *Mejniki v razvoju Ptujškega gledališča: 1918-1958*. Ptuj: Ptujška tiskarna.
- Debeljak, Aleš, Peter Stanković, Gregor Tomc in Mitja Velikonja. 2002. *Cooltura: Uvod v kulturne študije*. Ljubljana: Študentska založba.
- Godec, Aljaž. 2011. Intervju z avtorico. Ptuj, 21. avgust.
- Hartonoll, Phyllis. 1985. *Kratka zgodovina gledališča*. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko.
- Markež, Ida. 2011. Intervju z avtorico. Hajdina, 28. avgust.
- Mestno gledališče Ptuj. 2010. *Letno poročilo Mestnega gledališča Ptuj za leto 2010*. Ptuj: Mestno gledališče Ptuj.
- Republika Slovenija Ministrstvo za kulturo. *Nacionalni program za kulturo 2008-2011*. Dostopno prek: http://www.ifa.de/fileadmin/content/informationsforum/online_services/downloads_europanetz/KulturprogrammSlowenien.pdf (18. avgust 2011).
- Občina Hajdina. 2011. *Kulturno društvo Draženci*. Dostopno prek: http://www.hajdina.si/drustva_kd_drazenci.asp (18. avgust 2011).
- Orešek, Dušan, ur. 2003. *Jubilejni bilten: 90 let KPD »Stane Petrovič« Hajdina*. Hajdina. KPD »Stane Petrovič« Hajdina.
- Ravnjak Vili, Barbara Orel, Maja Logar in Marija Stanonik. 1994. *O amaterskem gledališču: Zbornik s strokovnega posveta*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.

- Skušek-Močnik, Zoja. 1980. *Gledališče kot oblika spektakelske funkcije*. Ljubljana: DDU Univerzum.
- Spolin, Viola. 1982. *Improvizacijske vaje*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
- Strelec, Samo. 2003. *Deset let na prelomu tisočletja*. Ptuj: Gledališče.
- *Šus teater KD Draženci*. Dostopno prek: <http://www.kd-drazenci.com/index.html> (18. avgust 2011).
- Ubersfeld, Anne. 2002. *Brati gledališče*. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko.